

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Ioannis Polanci Societatis Iesv Theologi, Directorivm
Breve, Ad Confessarii, Ac Confitentis Mvns Rectè
Obeundum**

Polanco, Juan-Alphonso de

[Köln], 1617

De restitutione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41600

*Certum
Victo-
rie si-
gnum.
Victus
quinam
dicens.
Apposi-
tissime
similitu-
dines.*

*Resti-
tutionis
cogni-
tio, tum
confes-*

*sario, tñ
pœniten-
ti neces-
saria.*

*Quæ cir-
ca resti-
tutionē
obser-
vanda.*

dua & operosa futura sit. Certum victo-
riæ signum est victoriam magnanimiter
sperare Quintò, perseverantia in cer-
tando opus est, nec despondere animum
oportet, licet millies cadas: surge ergo &
pugna. Victus est ille solum, qui armis &
voluntate pugnandi abiectis, se aduersa-
rio turpiter dedit. Et licet profectus aliq̄
diu minimè cernatur, nō ideo nihil pro-
fecisti. Nam vt horologij vmbra pro-
gressam videmus, progredientem non
cernimus: & segetes creuisse apparet nō
apparet crescere: ita virtutem crescentē,
quoniam minutis constat auctibus, non
facilè videas, sed tandem longiori inter-
uallo creuisse videas: sed & labor ille
pugnandi, humilitas, & patientia susti-
nenti non exiguus est profectus.

DE RESTITVTIONE.

INTER ea, quorum confessario
necessaria est cognitio, vel in pri-
mis Restitutio est: per quam sa-
tis fit, pro re ablata, vel damno,
vel iniuria. Est autem confitenti-
bus necessaria, quia sicut accipere alie-
num, ita & tenere inuito Domino mor-
tale est. Quæ sunt obseruanda circa resti-
tutionē, his duob⁹ versibus adnotantur.

Quis,

*Quis, cui, quid, qua-
quoue.*

Ordine restitu-

Prius tamen
loquimur de re-
cepta; tam de a-
rapina, &c. qua
sta, vt ex mutu-
sub acceptioni-
tur) nos loqui-

Quis

Tenetur resti-
sa injustæ accep-
causa, omnes
modis, injustæ
potest, qui his v-
Restituat capien-
Iusco, consilium,
Qui recipit, mutua

Primus ergo
siue proprio r-
vt minister vlti-
auctoritate D-
rans ex Domi-
est, iubens, c-
iussione sequi-
ratum haben-
etum est, impo-
est, consulens

Quis, cui, quid, quantum, vel ubi, quo tempore, quomodo.

Ordine restituas: sic pie lector habe.

Prius tamen intelligendum est, cum *Acce-* loquimur de restitutione rei alienæ ac *ptionis* ceptæ; tam de acceptione injusta, vt ex nomine rapina, &c. quam de retentione non *duplici-* iusta, vt ex mutuo (quæ breuitatis gratia *ter capi-* sub acceptionis nomine comprehendi- *endum,* tur) nos loqui.

Quis debet restituere.

Tenetur restituere, quicumq; fuit cau- *Acce-* sa injustæ acceptionis: & si multi fuerunt *ptio in-* causa, omnes tenentur. Decem autem *justa.* modis, injustæ acceptionis causa esse q̄ potest, qui his versibus continentur.

Restituat capiens aliena, eiusque minister.

Iussio, consilium, consensus, lausque comesque:

Qui recipit, minus non obstans, nō manifestans.

Primus ergo est, qui per se exequitur, siue proprio motu & lucro; siue alieno, *Ca* vt minister vsurarij, qui contractus facit *per j-* auctoritate Domini delegata, & vulne- *o eius* rans ex Domini sui mandato. Secundus *mini-* est, iubens, qui tenetur, quando ex sua *s* iussione sequuta est actio injusta: Aut *s* ratum habens quod ipsius nomine fa- *Co. 16.* ctum est, impedit restitutionem. Tertius *lens.* est, consulens efficaciter: ita vt ex consi- *lio*

lio

victo-
imiter
in cer-
imum
ergo &
rmis &
uerfa-
us aliq̄
il pro-
m pro-
m non
aret nō
centē,
s, non
i inter-
or ille
a susti-

E.
cessario
in pri-
am sa-
amno,
fidenti-
re alic-
o mor-
a resti-
tantur.

Quis,

*Consens
uens,**Secus,**Adula
tor.**Parti
ceps.**Recepta
tor.**Mutus.**Non ob
stans.**Non ma
nifestas.*

lio tali moueatur q̄s ad perpetrandum actionem injustam, si effectus secutus fuerit: Quartus est, consentiens sine cuius consensu non sequeretur actus: si sine tali consensu fuisset secutus. Quintus est, adulator quando ex laudatione & adulatione, tanquam ex causa vel concausa sequitur effectus. Sextus est, participes malæ actionis, vt comes, mediator, vel qui alteri in crimine participat, quando est concausa injustæ acceptionis. Septimus est, receptor talium. Est enim causa maleficij, præbendo eis securitatem, & custodiam prædæ: vnde fures animosius & securius furantur. Secus si non receperit tamen vt furarentur. Octauus est, mutus, id est, qui potest & debet loqui reprehendendo, mandando, & huiusmodi, & non facit. Nonus, non obstans, id est, non impediens actionem injustam quam potest, & debet impedire: sicut quibus incumbit ex officio. Decimus, non manifestans inuasorem malæ actionis, quando potest & tenetur: vt testis in iudicio vocatus, & custodes vinearum, & huiusmodi, qui tenentur ad damna quæ proximus patitur ex defectu manifestationis. quatenus non manifestare causa fuit damni. Et quod in his tribus casibus

casibus dicitur ligunt aliqui restitutionis officio incumbi

Quilibet ex quantum est damnum restituere id, causa sine sit pars, stituerint pro pro reliquo satisfactio. Quod si quod damno dando totum restituere restitutionem

Cui de

Distinctione ex sola re aliena peritur, communi cui debetur, (rei, siue sit Ecclesia, debere (si fieri potest)

Si nescitur non potest esse in periculo & scan- dam omnium Domini postquam expressis sit, si spe- mino restitua

casibus dicitur qui potest, & debet, intel- *Nota.*
ligunt aliqui Doctores obligationem
restitutionis solum de his, quibus ex of-
ficio incumbit.

Quilibet ex supradictis, quando se *Quantū*
quatum est damnum, tenetur in solidum *quilibet*
restituere id, cuius fuit causa vel concu- *ex supra*
sa sine sit pars, siue totum. Si verò alij re- *dictis re*
stituerint pro parte sua, teneretur tantū *stituere*
pro reliquo satisfacere damnum perpet- *teneatur.*
so. Quòd si qui principales fuerunt in
damno dando, ceterosque induxerunt,
totum restituisent, reliqui ad nullam
restitutionem tenerentur.

Cui debet fieri restitutio.

Distinctione opus est. Si restitutio fit *Quid cū*
ex sola re aliena, quæ apud aliquem re- *dominus*
peritur, communiter restitui debet ei: *rei sci-*
cui debetur, (si sciatur) scilicet domino *tur facis*
rei, siue sit Ecclesiasticus, siue laicus. Sed *endum.*
si esset Prælati dissipator bonorum Ec- *Nota.*
clesiæ, deberet Ecclesiæ restitui, habito
(si fieri potest) superioris consensu.

Si nescitur Dominus rei, vel ad ipsum
non potest esse accessus, vel non sine pe-
riculo & scandalo, restituatur Christo
omnium Domino, dando pauperibus:
postquam expectatum fuerit quantum
satis sit, si sperabatur fieri posse, vt Do-
mino restituatur. *Si*

Quid cū Si restitutio fit ex iniusta acceptio-
nesci- ne, quando etiam datio est prohibita
tur, vel, (vt cū ordinis sacri administrator re-
o. c. cipit pecuniam, &c.) restitutio non fit
quid cū danti, sed ei in cuius injuriam pecunia
o. p. d. cū data est, siue sit Ecclesia, siue homo ali-
vel da- quis, vel certè Christo omnium hæredi,
o. d. c. in Si ex sola acceptione iniusta oritur ob-
o. i. s. t. a. ligatio restitutionis, nec datio iniusta
Quid cū fuit, vt in vsura, debet restitui damnifica-
o. a. c. e. p. t. i. o. to, ita vt coneurant ista duo simul, inju-
o. e. s. t. i. n. i. u. sta acceptio, & damnum, quod sequatur
o. s. t. a. & ex iniusta acceptione. Vnde qui pignus
o. d. a. t. i. o. furatur à mercatore, eidem mercatori
o. i. u. s. t. a. debet restituere: posset tamen in foro
o. n. o. t. a. cōscientiæ Domino pignoris restituere,
o. c. u. i. r. e. dummodo mercator damnum non pa-
o. s. t. i. u. e. n. riatur. Similiter si rem furatā quis fure-
o. d. ū, c. u. m. tur, Domino restituat, sed fur intelligat
o. q. u. i. s. r. e. m. se non teneri ad restituendum amplius,
o. f. u. r. a. t. a. m. Si persona, cui fieri debet restitutio,
o. s. u. r. r. i. p. i. t. est mortua, dabitur hæredibus: si igno-
o. q. u. i. d. f. a. ratur, facta inquisitione debita dabitur
o. c. i. e. n. d. ū. Christo in suis pauperibus. Si distat, &
o. c. u. m. p. e. r. faciliter ac fideliter ad eum mitti possit,
o. s. o. n. a, c. u. i. si res est magni valoris, debet ad Domi-
o. d. e. b. e. t. r. e. num mitti, expensis & damno detinen-
o. s. t. i. u. i. tis injustè: Si non potest transmitti, &
o. e. s. t. m. o. r. res est parui valoris, posset dari eius pro-
o. p. r. i. a. pinquis,

pinquis, vel pau-
 boni viri, cum p-
 no eidem restitui
 fit. Si vsurarius i-
 serunt, velit resti-
 pforum potest n-
 rius recessit suis

Non semper
 ius est vel à quo
 licet ei est damni-
 f. d. potest is seru-

Si prohibetur
 ceptio, vt in tur-
 non necesse est r-
 rit fraus vel illi-
 ptum est ab eo,
 debet tamen co-
 ribus; similiter

Bona incert-
 quando non po-
 facta diligenti i-
 peribus, arbit-
 confessoris.

Inuenta, quæ
 minum, vel cu-
 vel qui non cur-
 tis. Si habuerun-
 restituenda sun-
 ligenti inquisi-

pinquis, vel pauperi cœnobio, arbitrio boni viri, cum pacto, vt veniente Domino eidem restituatur, si res seruari possit. Si usurarius ijs qui à loco usuræ recesserunt, velit restituere usuras, expensis ipsorum potest mittere: si ipsemet usurarius recessit suis mittet expensis.

Non semper res debet restitui illi, cuius est vel à quo accepta est, quando scilicet ei est damnosa, vt ensis furioso, &c. si d potest is seruari hæredibus.

Si prohibetur causa tantum, non acceptio, vt in turpi lucro meretricio, &c. non necesse est restituere, nisi interuenit fraus vel illicita extorsio, vel acceptum est ab eo, qui alienare non potest, debet tamen confidi illis, vt dent pauperibus; similiter de acquisitis per ludum.

Bona incerta restitutioni obnoxia, quando non potest inueniri Dominus: facta diligenti inquisitione, dentur pauperibus, arbitrio illius qui habet, vel confessoris.

Inuenta, quæ nunquã habuerunt Dominum, vel cuius non extat memoria, vel qui non curat de ijs, sunt inuentis. Si habuerunt, vel habent Dominum, restituenda sunt Domino rei. Si facta diligenti inquisitione non inuenitur Dominus, quæ do-

Quid cū
à loco re
cel
su
V
recepte-
runt.

Quan'o
licet illi
cui res
est non
restituere.

Qu
cic
cū causa
acceptio
nis est

prohibita
ta non
autem
acceptio.

Bona
certe
quæ
do resti-
tuenda.
Inuenta
quæ do-

minum non habent. minus, possunt dari pauperibus, vel retineri ab inuentore paupere, de licentia confessoris.

Inuenta que habent do- minum. De thesauro cuius dominus nescitur, si inuenitur in proprio fundo, totus est inuentoris: si in alieno inuenitur casu, medietas vna erit Domini fundi, altera inuentoris, secundum D. Thomam. Si *De thesauro in uento* studiosè querendo inuenitur, cum licentia Domini donantis, quia non vult ipse *quid faciendū.* querere, totus est inuentoris. Si querit contra vel præter voluntatem Domini, totus erit Domini. Si sciendo thesaurum esse in fundo emitur fundus, videtur totus thesaurus esse ementis. Consuetudo autem, qua thesauri inuenti principibus reseruantur, non obligat in conscientia, juxta Doctorum quorundam sententias.

Nota,

Res dū exta. ipsa restituenda, nisi &c. Si tamen alicubi lex, aut consuetudo rationi consona aliud suaderet, eius esset habenda ratio.

Quid reddendum.

Vel æquiualens, cū non extat, **R**eddendæ sunt res, & damna. Si res existat, ipsa restituatur, nisi periculum scandali vel aliud timeretur; tunc enim ad arbitrium boni viri reddetur æquiualens. Si res non extat, vel facta est deterior, æquiualens reddatur.

Res aliena sine. Quicumque habet rem alienam, tenetur

tur illi restituere bona fide siue non bona fide, vt si emit vendentis, qui vendidit, tenetur. Etus est locupletior. Si donatum acceptum pretium debet.

Si verò habet tuere, etiam non ius res est: habet venditorem rei a de emit rem alio teneretur restituere vel æquiualens, quod ex ea acquiratur ab eo, non ne. Quod si accipit alienam non grauer negotium. Dicitur a spoliato reddi. Quod si dabit pauperibus pretium & expensam.

Impediens a cuiuscunque benetur. Si iniuriam rat consecutus propè erat vt

tur illi restituere, cuius est, siue habeat bona fide siue non. Quod si habuit bona fide, ut si emit equum, credens esse vendentis, qui tamen non erat, si jam vendidit, tenetur restituere, id, quo factus est locupletior ex tali re, & non plus. Si donatum accepisset, & vendidisset, totum pretium deberet restituere.

Si verò habet apud se, tenetur restituere, etiam non habito pretio ab eo, cuius res est: habet tamen actionem contra venditorem rei alienæ. Quod si mala fide emit rem alienam, cupiditate lucu teneretur restituere rem illam si habet vel æquiualens, si non habet, & lucrum quod ex ea acquisiuit; & licet furtiuè auferatur ab eo, non liberatur à restitutione. Quod si accepit rem, quam scit esse alienam non gratia lucri, sed agens fideliter negotium Domini, ne res pereat potest à spoliato repetere, quicquid expendit. Quod si Dominus non inuenitur, dabit pauperib⁹, quod remanebat supra pretium & expensas.

Impediens aliquem à consecutione cuiuscunque boni licitè, ad nihil tenetur. Si iniuste impediuit eum qui erat consecutus, tenetur ad æquale: si propè erat ut assequeretur, tenetur ad arbitrium

bona si-
ue mala
fide possi-
deatur,
semper
restitu-
enda.

Nota.

Nota.
es alie
in do
gra
tiam ac-
cepta
quomo-
do resti-
tuenda.

Nota.

Impedi-
ens a-
liquem
à conse-
cutione
alicuius
boni vel

arbitr

vel re-
centia
citur,
us est
casu,
altera
n. Si
licen-
te ipse
uærit
mini,
urum
ur to-
etudo
pibus
entia,
ntias.
do ra-
s effect

Si res
ericu-
tunc
tur æ-
ta est

tene-
tur

*ab officio re-
stituēt.* arbitrium boni hominis. Sic etiam im-
pediens aliquem ab officio quod iuste
exequitur, vt rusticum ab opere, & hu-
iusmodi, nisi secundum rationem faciat,
tenetur restituere ad arbitrium boni ho-
minis.

*rem ne
debitum
exigat,
quomo-
do
que
dore
tuen.
cum res
aliena
perit in
ma-
lim,
est in
culpa,
etc.* Impedientes creditorem modo illicito,
ne possit exigere à debitore, vt libe-
rando eum à carcere, vel alio modo in-
iusto; & in genere damnum alteri in-
iuste interens, maximè data opera tenetur,
(si damnum est certum) ad omnia; si in-
certum, ad arbitrium boni hominis.
Si res aliena pereat in manu illius, qui
est in culpa ne reddatur Domino, si æ-
qualiter apud Dominum erat peritura,
non tenetur de damno: secus si non erat
peritura, vel ante Dominus eam erat
venditurus, aut in suam utilitatem di-
stractus.

Cedens bonis propter inopiam, si ve-
nerit ad pinguiorem fortunam, tenetur
in conscientia restituere, quod debet.

*bonis an
teneat-
tur re-
stituere.* In damnis vitæ, membrorum, sanita-
tis, libertatis, honoris famæ virium, fru-
ctuum, damni emergentis, lucri cessan-
tis & huiusmodi, pro damnis restitutio
fiet, vt optimè poterit, ad arbitrium bo-
ni hominis.

*in dam-
nis vitæ
membro*

Qui

Qui virginem
deflorauit, eam
tur, vel arbitrio

Quod si promi-
netur ducere, ni-
lum vel notabil

Quod si vel ip-
tradere nollet,
viri satisfacere.

florasset, non re-
etiam in vxorem

Quantitas

SI quantitas re-
Stundem resti-
jurijs, &c. qua
homo iudicabit
tius singularibus
personæ, & huius

Possessor boni
rat præscriptio,
fides, non esse se-
tur restituere re-
quibus est factu-
derit bona fide
tenetur restituere
& fructus perce-
deductis expens-
dorum, & quare

Qui virginem seducendo, aut per vim deflorauit, eam ducere in vxorem tenetur, vel arbitrio boni viri ei satisfacere. Quod si promisit se eam ducturum, tenetur ducere, nisi magnum inde scandalum vel notabilis infamia sequeretur.

Quod si vel ipsa nubere, vel pater eam tradere nollit, tenebitur arbitrio boni viri satisfacere. Si autem volentem deflorasset, non tenetur satisfacere; minùs etiam in vxorem ducere.

Quantum debet restitui.

SI quantitas rei vel damni sit certa. tantundem restituetur: si incerta, vt in iniurijs, &c. quantum bonus & prudens homo iudicabit, cõsideratis circumstantijs singularibus rei, temporis, loci, & personæ, & huiusmodi.

Possessor bonæ fidei, si antequam currat præscriptio, aduertit rem quam possidet, non esse suam; in conscientia tenetur restituere rem ipsam & fructus, in quibus est factus ditior, nisi hos possiderit bona fide tribus annis, sicut etiam tenetur restituere rem ipsam & damna, & fructus perceptos tempore malè fidei, deductis expensis factis gratia colligentorum, & quærendorum, & conseruantorum.

quomodo restituentur. Virginem defloras ad quid teneatur. Nota. Quantitatis rei certitudo vel incertitudo, restitutionis quantitates variat. Quantum possessor bonæ fidei restitunt, si aduertit, &c. Quantum possessor malè fidei.

Qui

dorū fructuū. Et eadē ratio est de eo q̄ nō soluit legatū per multos annos: tenetur enim fruct⁹ etiam perceptos restituere.

Vbi restitutio fieri debeat.

Bona fidei possessor vbi restituat. Vbi possessor male fidei.

SI restitutio est necessaria, propter rem alienam, quam quis habet bona fide, fieri debet in loco vbi res habetur.

Si necessaria est restitutio ex iniusta acceptione, restituatur vbi Dominus rei seruetur indemnis, & si quis grauandus est, occupator grauetur qui semper fuit in mora.

De tempore restitutionis.

Statim restituendum. Statim quomodo intelligendū. Que excusant ad restituendū statim. Sex consideranda.

TENETUR quidem statim restituere, qui debet includitur enim præceptum negatiuum: scilicet non tenere alienum. Tamen, illud Statim, sic intellige, vt sit paratus animo ad restituendum, quam cito commodè poterit: quantum vero ad executionem, debet restituere congruo tempore, seruatis debitis circumstantijs.

Tria vero possunt excusare à restitutione statim facienda. Primo, voluntas Domini concedentis dilationem. Secundo, ignorantia rationabilis juris, vel facti. Tertio impotentia; de qua sex

COB.

conclusionibus sententia. Prima est in extrema necessitate si necessaria vitæ actur restituere si communia tunc t qui restituendo n dum decentiam s minus rei, qui no necessitate, nolite tenetur statim restituere, ne expensas alioqui non excusentem. Tertia est. Si damnum corporis si statim fiat, nō dicitur, si idem redunt contra bonū communiabiliter futurum vel vitæ, vel animæ, vel si ex hoc immo quo peccato mortali nisi cessante tali peccato iora sunt damnanda restituere. Sexta, si dandat in parum debitoris, & in re debitoris, vt si opus sit, vendere infir-

Conclusionibus continetur doctorum *Ex tre-*
 sententia. Prima est, quod existens quis *me ne-*
 in extrema necessitate, non habens ni- *cessitas.*
 si necessaria vitæ suæ & suorum, non te-
 netur restituere statim: quia omnia sunt *Status:*
 communia tunc temporis. Secunda est, *condi-*
 qui restituendo nõ posset viuere, secun- *tio.*
 dum decentiam sui status, etiam si Do- *Damnũ*
 minus rei, qui non est in tali, vel maiori *corporis.*
 necessitate, nolit dilationem dare, non *vel ani-*
 tenetur statim restituere, debet tamẽ ca- *me cons-*
 uere, ne expensas faciat non necessarias, *tra bonũ*
 alioqui non excusaretur secundã ratio- *commu-*
 nem. Tertia est quando restitutio est in *ne.*
 damnum corporis, vel animæ Domini, *Damnũ*
 si statim fiat, nõ debet fieri statim. Quar- *fame a-*
 ta, si idem redundet in damnum, vel sit *nime*
 contra bonũ commune. Quinta, si pro- *vel cor-*
 babiliter futurum est in damnum famæ *poris v-*
 vel vitæ, vel animæ ipsius restituentis, *riusq;*
 vel si ex hoc imminet periculum de ali- *Paruum*
 quo peccato mortali, non debet fieri, *commo-*
 nisi cessante tali periculo; quia hæc ma- *dum cre-*
 iora sunt damna, quàm statim non re- *ditoris*
 stituere. Sexta, si restituere statim, re- *o ma-*
 dundat in paruum commodum cre- *gnum*
 ditoris, & in magnum damnum de- *damnũ*
 ditoris, vt si opus esset artificio debito *debito*
 nis, vendere instrumenta artis ex qua *ris.*
 viuit.

viuit.

Nota.

vivit ad restitutionem, nō tenetur quia secundum rationem debet ei dari dilatio. Secus esset si creditor esset in simili casu, quia nemo vt se commodet, alium debet incommodare. Quōd si damnum non esset de proprijs, sed potius quia careret lucro magno, non excusatur a

Nota.

statim restituendo. Nota etiam, quōd si damnosa esset dilatio creditori, nec statim restitueretur, vt evitaretur huiusmodi magnū incommodum in proprijs, saltem ille indemnis seruari deberet.

Nota bene:

Nota præterea quōd Confessarij non debent huiusmodi pœnitentes absolue- re antequam in effectu restituant, si in alijs confessionibus absoluti, neglexerunt restituere.

*Quando
posset
non re-
stituens
absolui.*

Quōd si debitor non potest habere dilationem à creditore, qui non est in necessitate, & ipse debitor potest restituere tunc sine magna incommoditate, tamen non vult, sed paratus est postea restituere, quia credit se non bene posse tunc, potest absolui, si promittat infra certum tempus restituere: quod si potest, & ipse in conscientia scit se tunc posse, & non vult, nullo modo est absolendus: quia contritum non esse satis apparet.

De

QUI potest
necess. habi
omnibus statim
Si omnibus non
incerta restituat
iusmodi esset, vt
quam fuit certor
lix: huiusmodi en
rum pauperibus
na certa prius re
propria specie ex
deposita & etiam
huiusmodi restit
statuta, & quod
non sit contra n
opiniones, secur

Vt rarius si n
possit satisfacere
tractis, & usuris;
debitis licitè con
dix conditiones
in specie proptiæ
ra (ca enim debe
dentibus pecuni
modi contractib
ctus pauperior a

De ordine & modo in satisfactionibus tenendo.

QUI potest omnibus restituere, non necess. habet ordinem seruare: sed omnibus statim (vt dictum est) restituere. Si omnibus non potest, pri^o certa quam incerta restituantur: nisi incertum huiusmodi esset, vt certum sit, quod nunquam fuit certorum creditorem, vt calix: huiusmodi enim sine iniuria creditorum pauperibus dari possunt. Inter bona certa prius restituenda sunt, quae in propria specie extant, & sunt alienus: vt deposita & etiam empta non soluta. Post huiusmodi restitutionem, seruanda sunt statuta, & quod disponit ius civile, si non sit contra naturale: & si variae sint opiniones, securior est eligenda.

Certa prius restituenda. Quando pauperibus. Quae in propria specie prius sunt restituenda.

Utrarius si non habet tot bona, vt possit satisfacere alijs debitis licite contractis, & usuris; prius debet satisfacere debitis licite contractis; si tamen adfint duae conditiones, prima, vt non extent in specie propriae res usurariae, vt pignora (ea enim debent reddi Dominis redentibus pecuniam) altera, si ex huiusmodi contractibus licitis non fuit factus pauperior ad soluendas priores usuras,

Quid faciat Utrarius in restituendo. Nota.

E furas,

DE RESTITVT.

Bona ras, vt in promissione dotis accideret,
certa pauperior enim redderetur, &c.

quomo- Si bona incerta sunt, secundum cons-
do resti- filium Confessarij possunt restitui: qui si
tuenda. viderit in magna miseria debitorem, po-
 terit dispensare, vt sibi retineat, vt pau-
 per Christi: si tamen hoc expedire iudi-
 cabit. Si enim crederetur liberior futurus
 propter hoc ad factum, non expediret
 cum eo, ac vti misericordia.

In o- Occulta cautè restitui oportet, ne læ-
tis resti- datur fama: sed publicæ vsuræ publicè
tuendis sunt restituendæ; magis enim recupera-
famæ ra- tur fama per restitutionem.

tio habē- Si quis alium via juris diffamauit iu-
da. stè nō debet restituere, si iniustè, & fal-
Fama sit, restituat dicendo se falsum dixisse,
quomo- ac uisisse verum: si iniustè, sed non
do resti- f. (vt qui reuelauit peccatum verum)
tuendo. nō se iniustè diffamasse aliquem,
 & malè fecisse talia dicendo. Sed caue-
 at ne mentiatur, & attendat, quomodo
 dicat: ne fortè dum restituit, magis in-
 famet; tum enim non debet restituere
 nec quando sequitur maioris mali peri-
 culum, quàm sit bonum famæ conse-
 quanturum. Si fama, non potest restitui
 aliter debet recompensari, & satisfieri

Cum fa-
ma resti-
tui non

DE EX

de damno secu-
 boni hominis a
 de libellis diffam-
 fieri restitutio
 publicè vel sec
 etiam, quod qu
 ba dicta sunt ill
 vel secundum or
 ptionis fraternas
 sunt verè diffam
 vel possunt in v
 pretari, vel no
 quæ alia via pu
 est communiter
 cere. Hæc de re
 thoribus collect
 furis Ecclesiasti
 tur.

De exco

PRIUS de quib
 ciunt ad cog
 cationis.

Deinde de pec
 rum. Demum d
 cationis, ad singu

Excommunic
 & maior. Mino

de damno securo ex infamatione , ad
boni-hominis arbitrium. Eodem modo
de libellis diffamatorijs : & ibi debet
fieri restitutio , vbi facta est infamatio
publicè vel secretò. Aduertendum est
etiam , quod quando infamatoria ver-
ba dicta sunt illi , qui poterat prodesse,
vel secundum ordinem juris , vel corre-
ptionis fraternæ , vel quando talia non
sunt verè diffamatoria , vt sunt venialia
vel possunt in vtramque partem inter-
pretari , vel non affirmatiuè dixit , vel
quæ alia via publica sunt , non necesse
est communiter restitutionem famæ fa-
cere. Hæc de restitutione ex bonis au-
thoribus collecta sufficiant: Iam de cen-
suris Ecclesiasticis quadam subijcien-
tur.

De excommunicatione.

PRiùs de quibusdam agetur , quæ fa-
ciunt ad cognitionem excommuni-
cationis.

Deinde de peccatis excommunicato-
rum. Demùm de casibus excommuni-
cationis, ad singulos descendendo.

Excommunicatio duplex est: minor
& maior. Minor, exclusio est à partici-

*potesst,
quid agē
dum.
De libel-
lis diffamato-
rijs.
Nota.*

*Propositi-
o tria-
mem-
bris.
Excommu-
nicatio du-
plex.*

E. 2

pas plex.